

ANKARA 2023

AHLAK VE YURTTAŞLIK EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
(I-II)
(Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

AHLAK VE YURTTAŞLIK EĞİTİMİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI
(I-II)

(Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)

İÇİNDEKİLER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	3
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	3
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	3
DEĞERLERİMİZ	4
YETKİNLİKLER	4
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	5
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	6
ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI.....	7
ÖĞRETİM PROGRAMI'NDAKİ BECERİLER	7
ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	7
ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI.....	9
KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	10
AYE.1.1. ÜNİTE: BİREY VE AHLAK	10
AYE.1.2. ÜNİTE: TOPLUM VE AHLAK	10
AYE.1.3. ÜNİTE: ORTAK YAŞAM	11
AYE.1.4. ÜNİTE: EVRENSEL AHLAK.....	11
AYE.1.5. ÜNİTE: YURTTAŞLIK	12
AYE.1.6. ÜNİTE: YURTTAŞ OLARAK BEN.....	13
AYE.2.1. ÜNİTE: BİREY VE AHLAK	13
AYE.2.2. ÜNİTE: TOPLUM VE AHLAK	14
AYE.2.3. ÜNİTE: ORTAK YAŞAM	14
AYE.2.4. ÜNİTE: EVRENSEL AHLAK.....	15
AYE.2.5. ÜNİTE: YURTTAŞLIK	16
AYE.2.6. ÜNİTE: YURTTAŞ OLARAK BEN.....	16

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünlüğe bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik

bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

DEĞERLERİMİZ

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1) Ana dilde iletişim: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2) Yabancı dillerde iletişim: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.

3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler: Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

4) Dijital yetkinlik: İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.

5) Öğrenmeyi öğrenme: Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.

6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler: Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.

7) İnişiyatif alma ve girişimcilik: Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetimi desteklemeyi de kapsar.

8) Kültürel farkındalık ve ifade: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının bire bir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.

3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
- Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
- Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
- Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- Ahlakın bireysel yaşamdaki rolünü kavramaları,
- Çevresindeki olay ve durumları ahlaki açıdan değerlendirmeleri,
- Toplumun ahlaki gelişimdeki rolünü kavramaları,
- Toplum içerisinde yaşıyor olmanın gerektirdiği ahlaki kurallara örnekler vermeleri,
- Güzel ahlakın bireyin ve toplumun gelişmesindeki önemini fark etmeleri,
- Maddi ve manevi değerlerin (bireysel, toplumsal ve evrensel düzeyde) ahlaki rolünü değerlendirmeleri,
- Evrensel ahlakı analiz etmeleri,
- Yurttaş olarak sahip olması gereken ahlaki normları kavramaları,
- Ahlaki kararlar almanın ve bunları davranışa dönüştürmenin gereğini analiz etmeleri,
- Ahlaki (etik) düşünme becerisi geliştirmeleri,
- Yurttaşlık kavramını ve farklı yurttaşlık türlerini kavramaları,
- Yurttaşlığın gelişim süreci hakkında bilgi sahibi olmaları,
- Ortak sorunların çözümünde gelişimlerine uygun aktif rol alabilmeleri amaçlanmaktadır.

ÖĞRETİM PROGRAMI'NDAKİ BECERİLER

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde yer alan sekiz anahtar yetkinliğin yanı sıra bu yetkinliklerle ilişkili bilgi, beceri ve tutum boyutları dikkate alınarak bilimsel süreç becerisi ile yaşam becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda karar verme, iletişim, sosyal farkındalık, çevresel farkındalık, küresel farkındalık, değişim ve sürekliliği algılama, sağlıklı yaşam, planlama ve organizasyon, etkin katılım, sosyal katılım, empati, eleştirel düşünme, problem çözme, iş birliği, kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme, öz denetim gibi temel yaşam becerilerini kapsamaktadır.

ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nda öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olduğu, sürece aktif olarak katıldığı, araştırma ve sorgulama yoluyla öğrendiği, bunları örnek olaylar üzerinden gerçek yaşama transfer ettiği bir anlayış esas alınmıştır. Öğrencilerin yurttaş olarak hak ve sorumluluklarının farkına varması ve bu süreçte aktif görevler alması önemlidir. Öğretmenlerin sadece

teorik bilgi vermesi değil çevresindeki bütün fırsatları değerlendirerek öğrencilerle birlikte uygulamalar yapması ve öğrencilerin farkındalıklarına katkı sağlayacak eğitim ortamları oluşturması gerekmektedir.

Bu dersin; araştırma, sorgulama, proje, iş birliği, probleme dayalı öğrenme vb. yaklaşımları temel alan yöntemlerle yürütülmesi öngörülmektedir. Keşfetme, sorgulama, farkındalık geliştirme, sorumluluk alma ve ürün tasarlama süreçlerinde öğretmenin öğrencilere rehberlik etmesi gerekmektedir. Ayrıca Program ile öğrencilerin kendilerini ifade etme, birlikte çalışma, iletişim kurma, üretken ve lider olma gibi becerileri kazanmaları hedeflenmektedir. Öğretmenlerin ise bu süreçte farklı bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlayacak bir ortam yaratarak her öğrencinin fikrinin önemli olduğu düşüncesiyle öğrencileri sınırlamadan çalışmalarını yönlendirmesi önem arz etmektedir.

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi dersi iki düzey olarak hazırlanmış olup 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda alınabilmektedir. Bu dersi ilk defa alan bir öğrenci, önce birinci düzeyi (Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi I), sonra da ikinci düzeyi (Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi II) okur.

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi dersini alan öğrencilerin ahlaki sorumluluklarını yerine getiren, haklarını bilen, ortak faydaya katkıda bulunan bireyler olarak yetişmesini sağlamak için dersin işlenişinde çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılması öğrencilerin derse olan ilgisini arttıracaktır. Bu bağlamda kazanımların ele alınması sırasında konuya uygun ikilemler oluşturulması, örnek olaylar üzerinden ahlaki davranışın önemine değinilmesi uygun olacaktır. Öğrencilerin vatandaş olarak sorumluluklarını yerine getirmeye, çeşitli topluma hizmet projelerine katılmaya ve toplumsal konularda sorunların çözümüne katkıda bulunmaya istekli olma gibi duyuşsal kazanımlar edinmeleri de beklenmektedir.

ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nın ünite adları, kazanım sayıları, öngörülen süre/ders saatleri, ders saati yüzdeleri ve forma sayıları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

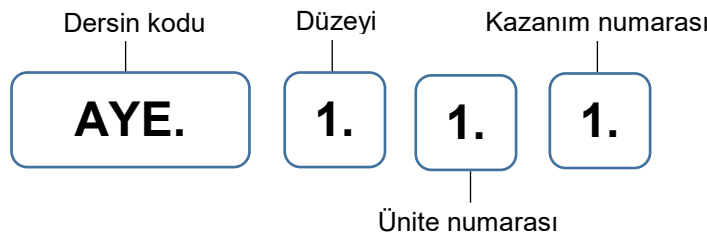
AHLAK VE YURTTAŞLIK EĞİTİMİ-I				
No.	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre	
			Ders Saati	Yüzde (%)
1.	Birey ve Ahlak	8	16	23
2.	Toplum ve Ahlak	4	12	17
3.	Ortak Yaşam	5	10	13
4.	Evrensel Ahlak	4	12	17
5.	Yurttaşlık	4	12	17
6.	Yurttaş Olarak Ben	3	10	13
Toplam		28	72	100
AHLAK VE YURTTAŞLIK EĞİTİMİ-II				
No.	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre	
			Ders Saati	Yüzde (%)
1.	Birey ve Ahlak	6	14	19
2.	Toplum ve Ahlak	5	12	17
3.	Ortak Yaşam	4	10	13
4.	Evrensel Ahlak	5	12	17
5.	Yurttaşlık	4	12	17
6.	Yurttaş Olarak Ben	4	12	17
Toplam		28	72	100

Kitap Forma Sayıları ve Kitap Ebadı

Ders Kitabı	Forma Sayıları*	Kitap
Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi-I	11-12	19,5 cm x 27,5 cm
Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi-II	11-12	19,5 cm x 27,5 cm

*Forma sayıları alt-üst sınır olarak yazılmıştır.

Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar ünitelere göre numaralandırılmıştır. Numaralandırma sisteminde dersin kodu, ünite numarası ve kazanım numarasına yer verilmiştir.

KAZANIM VE AÇIKLAMALARI**AYE.1.1. ÜNİTE: BİREY VE AHLAK**

Bu ünite de öğrencilerin ahlak kavramını tanımaları, bireysel yaşamında ahlakın yeri ve önemini kavramaları, ahlaki ilkeler oluşturabilmeleri, yaşamındaki olay ve durumları ahlaki ilkeler doğrultusunda değerlendirebilmeleri beklenmektedir.

Kavramlar: ahlak, etik, edep, ahlaki ilke, ahlaki sorumluluk, ahlaki karar alma, terbiye, mizaç, huy, vicdan, doğru, yanlış, iyi, kötü

AYE.1.1.1. Ahlakla ilgili temel kavramları tanımlar.

Ahlak, iyi-kötü, erdem, terbiye, mizaç, huy, vicdan, doğru-yanlış, etik, edep, ahlaki ilke, ahlaki sorumluluk gibi temel kavramlara değinilir.

AYE.1.1.2. Ahlakın kaynaklarını açıklar.

Ahlakın öznel ahlak (yaratılıştan gelen), vicdan, nesnel ahlak (sonradan edinilen), toplum, din, örf ve adet gibi kaynaklarına değinilir.

AYE.1.1.3. Ahlakın bireysel yönünü açıklar.

Ahlakın, kimlik ve kişilikle ilişkisi vurgulanır.

AYE.1.1.4. Ahlakın kişinin yaşamındaki rolünü tartışır.

- Ahlakın, kişiliğin bir parçası olduğu vurgulanır.*
- Neden ahlaklı davranmak gerektiği üzerinde durulur.*
- Öğrencilerin, kişisel yaşamlarında ve davranışlarında ahlaki sorumlulukları fark etmeleri sağlanır.*

AYE.1.1.5. Bireyin ahlaki gelişiminin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu fark eder.

AYE.1.1.6. Temel değerler ile ahlak arasındaki ilişkiyi fark eder.

Sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, dayanışma, adalet, yardımseverlik, dostluk, cömertlik, tevazu, sağduyu, hüsünzan, yardımseverlik, dostluk ve diğer kâmlık gibi değerler ele alınır.

AYE.1.1.7. Ahlaki sorumluluğun önemini değerlendirir.

- Birey olarak aldığı kararların ahlaki yönüne dikkat etmesi gerektiği vurgulanır.*
- Ortak iyilik, hak, adil olma, dürüstlük vb. değerler ele alınır.*

AYE.1.1.8. Aldığı kararlarda ahlaki ilkelerin önemini değerlendirir.

Bireysel yaşantıda alınan kararlarda ahlaki ilkeleri (doğru-yanlış, iyi-kötü gibi yargılar ve davranışın temelinde yatan iyi niyet, sorumluluk duygusu vb.) göz önünde bulundurmanın gereği vurgulanır.

AYE.1.2. ÜNİTE: TOPLUM VE AHLAK

Bu ünite de öğrencilerin, toplumun ve kültürün kendi ahlaki gelişimindeki rolünü kavramaları, değerler ile ahlak arasındaki ilişkiyi analiz edebilmeleri, ön yargı ve kalıp yargıları fark edebilmeleri, kimlik ve kişiliğin toplumsal boyutlarını kavramaları beklenmektedir.

Kavramlar: ön yargı, kalıp yargı, ortak sorumluluk, ahlaki gelişim, ahlak kuralları

AYE.1.2.1. Ahlakın toplumsal yönünü fark eder.

- a) *Ahlak kurallarının bir toplumun davranışlarına uzun süredir yön verdiği ve süreklilik arz ettiği üzerinde durulur. Bununla birlikte zamanla değişime uğrayabileceği ve manevi yaptırımlarının (uyarma, kınama, dışlama vb.) olduğu belirtilir.*
- b) *İnsanın sosyal bir varlık olduğu vurgulanır ve bunun insanların yaşamlarına ve düşünme biçimlerine etkisi üzerinde durulur.*
- c) *Aile, arkadaş çevresi, okul ortamının ahlak gelişimindeki rolleri ele alınır.*

AYE.1.2.2. Ahlak gelişiminde kültürün etkilerini yorumlar.

İçinde yaşadığı toplumun kültüründe yer alan iyi-kötü, doğru-yanlış yargılarının bireyin ahlak anlayışı üzerindeki etkileri vurgulanır.

AYE.1.2.3. Yaşadığı toplumun ahlak kurallarını açıklar.

Büyüklere saygılı olma, yalan söylememe, bencil olmama, yardımsever olma, alay etmeme, dedikodu yapmama, dürüstlük gibi örnekler üzerinde durulur.

AYE.1.2.4. Ahlak gelişiminde dinin etkilerini ifade eder.

- a) *Bireyin sahip olduğu iyi-kötü, doğru-yanlış yargılarında dinî inançların yeri vurgulanır.*
- b) *Dinin, bireyi iyiye ve doğruya yöneltme amacı açıklanır.*
- c) *Peygamberlerin ve âlimlerin hayatlarından örnekler verilir.*

AYE.1.3. ÜNİTE: ORTAK YAŞAM

Bu ünite öğrencilerin, ortak yaşamının gerektirdiği sorumlulukları kavramaları, bu sorumlulukları yerine getirme sürecinde karar verme ve problem çözme becerilerini kullanmaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: ortak yaşam, ortak yaşam kuralları, ortak yaşam becerileri

AYE.1.3.1. Ortak yaşamın gerektirdiği kuralları açıklar.

- a) *Aile, okul ve çocuğun etkileşimde bulunabileceği kamusal alanda geçerli olan kurallara değinilir.*
- b) *Okul, park, spor salonu, kütüphane, müze gibi ortak alanlarda kullanılan araç gereçleri dikkatli kullanma, yüksek sesle konuşmama gibi kurallar üzerinde durulur.*

AYE.1.3.2. Ortak yaşamda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirir.

Verilen zamanı aşmama, verilen görevleri zamanında yerine getirme, çevreyi temiz tutma, ortak kullanılan eşyalara zarar vermeme, enerji kaynaklarını verimli kullanma gibi sorumlulukların önemine değinilir.

AYE.1.3.3. Ortak yaşam becerilerini açıklar.

- a) *Kamu malına zarar vermemenin vatan sevgisinin bir ifadesi olduğu vurgulanır.*
- b) *İş birliği, etkili iletişim, problem çözme, liderlik, girişimcilik gibi becerilere değinilir.*

AYE.1.3.4. Ortak yaşam problemlerine örnekler verir.

Öğrencilerin kendi çevrelerinde yaşadıkları ortak yaşam problemlerine örnekler vermeleri sağlanır.

AYE.1.3.5. Okul ve çevredeki sosyal kulüp faaliyetlerine katılmaya istekli olur.

AYE.1.4. ÜNİTE: EVRENSEL AHLAK

Bu ünite öğrencilerin, ahlakın evrensel boyutunun farkına varmaları, bilim, sanat ve sporda ahlaki süreçleri analiz edebilmeleri, sürdürülebilir kalkınmada ahlakın rolünü değerlendirebilmeleri, insan hakları ile ahlak arasındaki ilişkiyi kavramaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: evrensel ahlak, tüketim ahlakı, çevre ahlakı, dijital ahlak

AYE.1.4.1. Ahlakın evrensel yönünü açıklar.

- a) *Ahlak, insan olmanın bir gereği olarak ele alınır.*
- b) *Kültür, din, milliyet ayrımı yapılmaksızın tüm insanlar için geçerli ahlaki kurallara değinilir.*

AYE.1.4.2. Dünyanın her yerinde geçerli olan sorumluluklara örnekler verir.

Evrensel ahlak ilkelerine örnekler verilir. İnsanların birbirine ve diğer canlılara saygılı ve merhametli olmasının önemine vurgu yapılır.

AYE.1.4.3. Bilim, sanat ve spor alanlarında geçerli olan ahlaki kuralları fark eder.

- a) *Bilimsel çalışmaların konu seçiminde doğa ve canlıların sahip oldukları haklara dikkat edilmesi, gerekli izinlerin alınması, verilerin izinsiz paylaşılmaması, kaynak gösterimi, intihal gibi konular üzerinde durulur.*
- b) *Bilim, sanat ve spor etkinliklerinin, insanlığın ortak faydasına yönelik boyutu vurgulanır.*
- c) *Bilim, sanat ve spor etkinliklerinde başarıya ulaşmak için disiplinli çalışmanın ve sorumluluklarını yerine getirmenin önemine değinilir.*
- ç) *Rekabet içeren etkinliklerde ahlaki davranış (kurallara uygun davranma, kazananı tebrik edebilme, başarı kadar yenilgiyi de kabul edebilme gibi) sergilemenin üzerinde durulur.*
- d) *Bilim, sanat ve spor alanlarıyla ilgili çalışmalarda telif hakkı üzerinde durulur.*

AYE.1.4.4. Kaynakların tüketiminde ahlaki davranışlar sergiler.

- a) *Araç gereç ve zaman kullanımında aşırıya kaçmamak gerektiği vurgulanır.*
- b) *Günlük yaşamda kaynak (su, gıda, para, enerji vb.) kullanımında israfın ahlaka uygun olmadığı üzerinde durulur.*
- c) *Doğal kaynakların sınırsız olmadığına, bilinçli kullanılması gerektiğine değinilir.*

AYE.1.5. ÜNİTE: YURTTAŞLIK

Bu ünite de öğrencilerin yurttaşlık ve farklı yurttaşlık türleri hakkında bilgi edinmeleri, yurttaşlığın gelişim sürecini değerlendirmeleri, hak ve sorumluluklarını kavramaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: yurttaşlık, çevresel yurttaşlık, e-yurttaşlık, devlet

AYE.1.5.1. Yurttaşlık ile ilgili temel kavramları açıklar.

- a) *Yurttaşlığın birey ile devlet arasında hukuki ve ahlaki bir bağ olduğu vurgulanır.*
- b) *Yurttaşlığın kazanılması ve kaybedilmesinin yasalara bağlı olduğu vurgulanır.*
- c) *Yurttaşlık, üyelik ve aidiyet kavramları ele alınarak incelenir.*
- ç) *Yurttaşlığın tüm insanların sahip olduğu haklardan biri olduğu ele alınır.*

AYE.1.5.2. Yurttaşlık çeşitlerini fark eder.

Çevresel yurttaşlık, e-yurttaşlık gibi yurttaşlık çeşitleri üzerinde durulur.

AYE.1.5.3. Yurttaş olarak sahip olunan hak ve sorumlulukların önemini fark eder.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndan hak ve sorumluluklarla ilgili örnekler verilir.

AYE.1.5.4. Devlet ve yurttaş arasındaki ilişkiyi açıklar.

- a) *Vatan, millet ve egemenlik kavramlarının devletin temel öğeleri olduğu vurgulanır.*
- b) *Yurttaşın devlete yönelik sorumluluklarına (kanunlara uymak, seçimlerde oy kullanmak, vergi vermek, askere gitmek vb.) değinilir.*
- c) *Devletin de yurttaşlarına yönelik sorumlulukları (adalet, sağlık, eğitim, kültür, güvenlik, din vb. hizmetleri sağlamak) olduğu üzerinde durulur.*

AYE.1.6. ÜNİTE: YURTTAŞ OLARAK BEN

Bu ünite de öğrencilerin yurttaş olarak kendilerinden beklenen kazanımların farkına varmaları, çeşitli ortamlarda (aile, okul, fiziki ve sanal çevre vb.) hak ve sorumluluklarının gerekliliklerini yerine getirmeleri ve gelecek nesillere yönelik olarak üzerine düşen sorumlulukların farkına varmaları ve yakın çevrelerindeki yetişkinlerde farkındalık oluşturmaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: sivil toplum kuruluşu, aktif katılım, aktif yurttaşlık

AYE.1.6.1. Yurttaş olarak üzerine düşen hak, görev ve sorumluluklara örnekler verir.

- Çocuk Hakları Sözleşmesi ve okullarda uygulanan yönetmelikler gibi belgelerin sunduğu haklara değinilir.*
- Yurttaşlığın doğumdan itibaren başladığı vurgulanır.*
- Çocukların yurttaşlığa yönelik görev ve sorumluluklarına (hak ve sorumlulukları hakkında bilgi edinme, kurallara uygun davranma, yaşına uygun topluma hizmet projeleri geliştirme ve bu tür projelere katılma gibi) değinilir.*

AYE.1.6.2. İçerisinde yer aldığı grup ve kurumlara bireysel katkısını tartışır.

- Öğrencilerin üzerine düşen sorumlulukların neler olabileceği üzerine tartışmaları sağlanır.*
- Ortaya konulan sorumlulukları yerine getirme yönünde öğrencinin kendini değerlendirmesi sağlanır.*
- Sınıf, okul, mahalle, şehir, devlet gibi kurumlara ve bu kurumlar kapsamında dâhil olduğu gruplara hangi katkıların sunulabileceğini değerlendirmeleri sağlanır.*

AYE.1.6.3. Yakın çevresindeki toplumsal gereksinimlerin karşılanmasına yönelik bir proje tasarlar.

Okulda ya da mahalledeki ortak gereksinimlere (çevre temizliği, çevrenin güzelleştirilmesi, geliştirilmesi ve çalışma materyali eksiklerinin giderilmesi gibi) değinilir.

AYE.2.1. ÜNİTE: BİREY VE AHLAK

Bu ünite de öğrencilerin ahlaki gelişiminde toplumun ve kültürün rolünü kavramaları, ahlaki ilkeler oluşturabilmeleri, yaşamındaki olay ve durumları ahlaki ilkeler doğrultusunda değerlendirebilmeleri beklenmektedir.

Kavramlar: ahlak, etik, edep, ahlaki ilke, ahlaki sorumluluk, ahlaki ölçüt, ahlaki karar alma

AYE.2.1.1. Güzel ahlaki temsil eden kişilere örnekler verir.

Güzel ahlaki ile bilinen (Hz. Yahya, Hz. Meryem, Hz. Muhammed (sav), Hz. Hatice, Abdullah b. Amr (ra), Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Fuzûlî, vb.) din, edebiyat ve kültürde öne çıkmış isimlerden örneklere yer verilir.

AYE.2.1.2. Kendi yaşamındaki ahlaki davranışlarını açıklar.

Arkadaş ve rol model seçiminde dikkate alması gereken ilkelere (ahlaki davranışlar sergileyen ve ahlaki davranışları teşvik eden kişiler olmasına dikkat etme gibi) değinilir.

AYE.2.1.3. Ahlaki ölçütlerle ilgili kavramları açıklar.

Hak, adalet, eşitlik, sorumluluk, barış, saygı, dayanışma, yardımlaşma gibi kavramlara yer verilir.

AYE.2.1.4. Kendi davranışlarını ahlaki ölçütlere göre değerlendirir.

Başkalarının eşyasını izin alarak kullanma, diğer insanlar tarafından üretilen fikirleri kaynak belirterek kullanma, dürüst olma, farklılıklara saygı duyma gibi durumlar ele alınır.

AYE.2.1.5. Yakın çevresindeki olay ve olguları ahlaki ölçütler doğrultusunda değerlendirir.

Aile, arkadaş, okul ortamlarındaki kişi ve/veya durumlar incelenir.

AYE.2.1.6. Güncel olayları ahlaki ölçütler doğrultusunda değerlendirir.

Sosyal, kültürel, ekonomik olaylar basılı ya da elektronik ortamlardan yararlanılarak ele alınır.

AYE.2.2. ÜNİTE: TOPLUM VE AHLAK

Bu ünite de öğrencilerin, toplumun ve kültürün kendi ahlaki gelişimlerdeki rolünü kavramaları, değerler ile ahlak arasındaki ilişkiyi analiz edebilmeleri, ön yargı ve kalıp yargıları fark edebilmeleri, kimlik ve kişiliğin toplumsal boyutlarını kavramaları beklenmektedir.

Kavramlar: ön yargı, kalıp yargı, ortak sorumluluk, ahlaki gelişim, ahlak kuralları

AYE.2.2.1. Ahlakın iyiliğe yönelik boyutunu açıklar.

Bireyin davranışlarında ahlaki ön plana almasının toplum açısından faydasına değinilir.

AYE.2.2.2. Günlük yaşamında karşılaştığı bir olayı ortak fayda temelinde tartışır.

AYE.2.2.3. Toplumsal sorunların çözümüne yönelik ahlaki sorumluluk içeren öneriler sunar.

- Karar ve davranışlarımızın, topluma yönelik bir yükümlülük olduğu vurgulanır.*
- Güncel bir soruna öğrencilerin özgün çözüm önerileri sunulması sağlanır. Bu önerilerin ahlaki sorumluluk içeriyor olmasına dikkat edilir.*

AYE.2.2.4. Ön yargı ve kalıp yargılarda toplumun rolünü analiz eder.

Farklı kişi ve gruplara karşı zaman zaman rastlanan kalıp yargı ve ön yargı örnekleri ahlaki boyutuyla incelenirken millî ve dinî kaynaklardan örnekler verilir.

AYE.2.2.5. Farklı toplumlardaki insan davranışlarının ahlaki boyutlarını karşılaştırır.

- Kültürel farklılıklardan kaynaklanan farklı ahlaki anlayışlara saygı duymanın önemi vurgulanır.*
- Ahlakın evrensel boyutları yanında kültürden kültüre farklılık arz eden yönleri belirtilir.*
- Ahlaki değerlendirmelerin kültüre bağlı olarak değişiklik gösterebileceği üzerinde durulur. Farklı toplumlarda yaşayan insanların ahlaki yargılarına yönelik örnekler verilir.*

AYE.2.3. ÜNİTE: ORTAK YAŞAM

Bu ünite de öğrencilerin ortak yaşamın gerektirdiği sorumlulukları kavramaları, bu sorumlulukları yerine getirme sürecinde karar verme ve problem çözme becerilerini kullanmaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: ortak yaşam, ortak yaşam kural ve becerileri, israf, millî birlik, komşuluk ve imece

AYE.2.3.1. Ortak yaşamın ortaya çıkardığı gereksinimlere örnekler verir.

- Eğitim, sağlık, çevre gibi konularda ortak faydaya yönelik faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının olduğuna değinilir.*
- Toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerden biri olan imece geleneği üzerinde durulur.*

AYE.2.3.2. Devletin, ortak yaşam gereksinimlerini karşılamaya yönelik faaliyetlerini tartışır.

- Barınma, eğitim, sağlık, güvenlik ihtiyaçları ile dinî, sosyal ve kültürel gereksinimler için devlet tarafından yapılan hizmetler ele alınır.*
- Devletin sunduğu hizmetleri yerine getirebilmesi için yurttaşın vergi verme sorumluluğunu yerine getirmesinin önemine vurgu yapılır.*
- Kamuya ait malların kullanılmasında israf niteliği taşıyan davranışlar sergilenmemesi gerektiği üzerinde durulur ve emanet bilincine vurgu yapılır.*

AYE.2.3.3. Yurttaşların topluma hizmet çalışmalarındaki yeri ve önemini yorumlar.

- a) Ortak yaşama yönelik hizmetlerde ve problemlerin çözümünde tüm sorumluluğun devlete ait olmadığı vurgulanır.
- b) Aile fertleri ve arkadaşları ile topluma hizmet çalışmalarına yönelik iş birliği yapılması gerektiği üzerinde durulur.
- c) Yurttaşların üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesine yönelik topluma hizmet projelerine örnekler verilir.

AYE.2.3.4. Günlük yaşamındaki ortak yaşam problemlerine çözüm önerileri sunar.

AYE.2.4. ÜNİTE: EVRENSEL AHLAK

Bu ünite de öğrencilerin ahlakın evrensel boyutunun farkına varmaları, bilim, sanat ve sporda ahlaki süreçleri analiz edebilmeleri, kalkınmada ahlakın rolünü değerlendirebilmeleri, insan hakları ile ahlak arasındaki ilişkiyi kavramaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: evrensel ahlak, tüketim ahlakı, çevre ahlakı, dijital ahlak

AYE.2.4.1. Evrensel ahlak ilkelerini açıklar.

- a) Kendine ve başkalarına zarar verecek davranışlardan kaçınma, ihtiyaç duyulduğunda yardımcı olma, bireylere özgür düşüncelerini sağlayacak ortamlar sunma, adil olma ele alınır.
- b) İnsanlığın ortak yararına katkıda bulunma, dürüstlük, sadakat, kişilerin özel alanlarına saygılı olma ve güvenilir olma gibi evrensel ahlak ilkeleri vurgulanır.

AYE.2.4.2. İnsan hakları ve ahlak ilişkisini yorumlar.

- a) Ahlakın ve insan haklarının insana özgü olduğu vurgulanır.
- b) Yaşama hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü, yasalar önünde eşitlik, din ve vicdan özgürlüğü, özel hayatın gizliliği gibi hakların tüm insanları koruyan ve kapsayan yönüne değinilir.
- c) Bilim ve sanat etkinliklerine katılım, çalışma ve eğitim haklarının insanlığın ortak refahı ve mutluluğuna katkısı üzerinde durulur.
- ç) İnsan haklarının, bireyleri gerçek ve sanal ortamlarda karşılaşılabilecekleri her türlü olumsuz durumlardan koruduğu vurgulanır.

AYE.2.4.3. Ahlakın sürdürülebilir yaşam açısından önemini tartışır.

- a) Gelecek nesiller göz önünde bulundurularak kaynakların kullanımında israftan kaçınılması gerektiğine vurgu yapılır.
- b) Sürdürülebilir yaşamın ortak iyilik açısından önemi üzerinde durulur.

AYE.2.4.4. Gelecek nesillere yönelik sorumluluklarını değerlendirir.

- a) Geri dönüşüm, enerjinin verimli kullanımı, ekolojik ayak izi (su, karbon vb.) üzerinde durulur.
- b) Elektrik ve su tasarrufu, organik ürün kullanımı, bisiklet ve toplu taşıma kullanımı sürdürülebilir yaşam açısından ele alınır.

AYE.2.4.5. Dijital ortamlardaki iletişimde ahlaki davranışları listeler.

- a) Dijital dünyada ahlaki davranış biçimlerine uygun davranmanın önemine vurgu yapılır.
- b) Dijital ortamlarda hakaret, sataşma, tehdit, alay etme, ifşa gibi davranışların siber zorbalık olduğuna ve bu ortamlarda mahremiyete önem verilmesi gerektiğine değinilir.
- c) Teknoloji bağımlılığının yol açtığı sorunlar (dikkat dağınıklığı, görme sorunları, şiddet eğilimi vb.) dile getirilir.

AYE.2.5. ÜNİTE: YURTTAŞLIK

Bu ünite de öğrencilerin yurttaşlık ve farklı yurttaşlık türleri hakkında bilgi edinmeleri, yurttaşlığın gelişim sürecini değerlendirmeleri, hak ve sorumluluklarını kavramaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: yurttaşlık, çevresel yurttaşlık, e-yurttaşlık, devlet

AYE.2.5.1. Demokrasi ve yurttaşlık arasındaki bağı fark eder.

- Demokrasinin, yurttaşların kendi seçtikleri temsilciler aracılığıyla yönetilmesi olduğu açıklanır.*
- Çoğunluğun kararının esas olduğu ancak yönetimde çoğunluğun dışında kalanların da dikkate alınması gerektiği vurgulanır.*
- Özgürlük, eşitlik, adalet, hukukun üstünlüğü, güçler ayrılığı demokrasinin temel ilkeleri olarak ele alınır.*

AYE.2.5.2. Devlet ile yurttaş arasındaki ilişkiyi düzenleyen kuralları araştırır.

- Anayasanın, devletin yönetim biçimini ve yurttaşların temel haklarının kullanım şeklini ele aldığı üzerinde durulur.*
- Tüm yasaların anayasaya uygun olmasının gerekliliği vurgulanır.*

AYE.2.5.3. Yurttaşlık sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olur.

- Kurallara uyma, aile, okul, arkadaş grubu gibi ortamlarda sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği vurgulanır.*
- Sosyal sorumluluk projelerine aktif olarak katılımı teşvik edilir.*
- İçerisinde yer aldığı grup ve kurumların gelişimine yönelik fikirler üretmesi desteklenir.*

AYE.2.5.4. Etkin bir yurttaş olarak toplumsal refaha katkı sağlar.

Toplumsal gereksinimlerin karşılanması ve sosyal problemlerin çözümüne yönelik öneriler sunması sağlanır.

AYE.2.6. ÜNİTE: YURTTAŞ OLARAK BEN

Bu ünite de öğrencilerin yurttaş olarak kendilerinden beklenen kazanımların farkına varmaları, çeşitli ortamlarda (aile, okul, fiziki ve sanal çevre) hak ve sorumluluklarının gerekliliklerini yerine getirmeleri ve gelecek nesillere yönelik üzerine düşenleri değerlendirmeleri ve yakın çevrelerindeki yetişkinlerde farkındalık oluşturmaları amaçlanmaktadır.

Kavramlar: sivil toplum kuruluşu, aktif katılım, aktif yurttaşlık

AYE.2.6.1. Okul yaşamına etkin katılım sağlar.

Okul ve sınıf kurallarının belirlenmesi, ortak sorunların çözümüne yönelik öneriler sunulması, ortak sorunların çözümüne yönelik çalışmalarda yer alma gibi örnekler üzerinde durulur.

AYE.2.6.2. Yakın çevresindeki ortak sorunların çözümünde kendi rolünü açıklar.

- Haberleri takip etme, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına yardımcı olma vb. üzerinde durulur.*
- Aile bireyleri ve arkadaşları ile sorunların çözümüne yönelik değerlendirmeler yapması sağlanır.*

AYE.2.6.3. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini karşılaştırır.

- Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yaptığı vurgulanır.*
- Toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında sivil toplum kuruluşlarının rolüne değinilir.*
- Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin benzer ve farklı yönleri üzerinde durulur.*

ç) Sivil toplum kuruluşlarına tarihimizden ve günümüzden Ahilik, Hilfülfudul (Erdemliler Topluluđu) gibi örnekler verilmesi sağlanır.

AYE.2.6.4. Yurttaşlıkla ilgili konular hakkında özgün bir metin yazar.

Yurttaşlık kapsamında güncel konulardan birini seçerek çevresinde farkındalık oluşturmaya yönelik bir metin yazılması sağlanır.

